

BORD LI JIRREGOLA L-KERA

Magistrat Dr. Joseph Mifsud B.A. (Legal & Int. Rel.),

B.A. (Hons), M.A. (European), LL.D.

Albert Grech (K.I.0016360M)

(39, Royal Oak Triq l-Attakk tal-Francizi Haz-Zabbar)

u

Angelo Grech (K.I. 0961750M) f'ismu propju u bhala mandatarju ta' huh Laurence John Grech li ghandu passaport tal-Amerika ta' Fuq bin-numru 598760658.

u

Carmelo Grech (K.I. 0093255M)

u

Rose Cassar (K.I.0070466M)

Vs

Doris Bonnici (K.I. 0278841M)

Rikors Numru: 905/2022JM

Illum 06 ta' Frar, 2024

Il-Bord,

Ra r-Rikors¹ tar-rikkorenti Albert Grech et , ipprezentat fil-21 ta'Novembru 2022 li permezz tiegħu ppremettew is-segwent:

1. Illi huma ko-propjetarji tal-fond numru (4) gia bin-numru (15) Cambillajn Triq San Frangisk iz-Zejtun;
2. Illu huma ghandhom 25/48 sehem, ossija 52%, mill-fond mertu ta' dawn il-proceduri;
3. Illi ir-restanti 23/48 sehem, ossija (48%) jappartjenu lil kugini taghhom li pero' mhux interessati jidhlu fil-kawza;
4. Illi is-sehem minn dan il-fond kien jappartjeni lill ommhom, ossija Fedela Grech imwielda iz-Zejtun u li kienet detentrici tal-karta tal-identita' numru 0245330M u li mietet fil-5 ta' Mejju 2021 kif jixhed l-estratt mill-Att tal-mewt numru 1780/2021 hawn anness u immarkat bhla 'DOK FG';
5. Illi hija kienet il-werrita universali ta' Salvatore Gatt permezz ta' kuntratt datat 14 ta' Jannar 1970 redatt minn-Nutar Dottor Antonio Carbonaro kif jixhed it-testment anness u immarkat bhala 'DOK FG 1';
6. Illi huma werrietha ta' ommhom, ossija Fedela Grech, kif jixhed id-dokument tal-causa mortis redatt fid-19 ta' Awwissu 2021 minn-Nutar Dottor Joseph Debono anness u immarkat bhala 'DOK FG 2'
7. Illi l-kerreja għal dawn l-ahhar ghexiren tas-snin kienu Anthony u Doris konjugi Bonnici. Anthony maghruf ukoll bhala Toninu Bonnici li kien detentur tal-karta tal-identita' numru 0869939M miet f' dawn l-ahhar xhur;

¹ Fol. 1 sa 3

8. Illi is-Sinjura Doris Bonnici dejjem hallset dak li kien dovut lilha skond il-ligijiet vigenti fil-pajjiż u dan f'din l-aħħar sena kienet qed tħallas mitejn u għaxar Ewro (Ewro 210) kull sena kif jixhdu id-dokumenti annessi u immarkati 'DOK FG 3';
9. Illi din il-kera minn dejjem kienet tingabar fl-intier tagħha minn ommhom Fedela Grech u fl-aħħar snin mill-ahwa Grech;
10. Illi r-rikorrenti jrid tvvali ruhhom minn l-artikolu 4A(2) tal-Kap 69 tal-Ligijiet ta' Malta, fejn qed jitlbu li l-kera tigi riveduta sal-ammont ta' 2% fis-sena tal-valur liberu u frank fis-suq miftuħ tal-fond fl-1 ta' Jannar 2022, u sabiex jiġu stabbiliti kundizzjonijiet godda tal-kera;
11. Illi kif provdut fl-artikolu 1662A tal-Kodici Civili titlob ukoll lill dan il-Bord biex iwettaq test tal-mezzi tal-kerrej Doris Bonnici (K.I.0278841M), hekk kif inhu stabbilit fir-Regolamenti dwar it-Tkomplija sabbiel sarx xi trasferiment ta' propjeta' mobbli jew immobbli;
12. Illi l-Bord jordna l-hlas ta' zieda fl-ammont ta' kera waqt il-pendenza tas-smigh tar-rikors prezentat;
13. Illi fil-fehma tar-rikorrenti, l-intimat m'għandux eċċezzjonijiet x'jagħti kontra it-talbiet tal-istess rikorrenti;

Tgħid għalhekk l-intimata għaliex, għar-raġunijiet fuq premessi, m'għandux dan l-Onorabbli Bord, salv kull dikjarazzjoni ohra li jidhirlu neċessarju skond il-ligi:-

1. Jappunta Perit Arkitett biex jagħmel valutazzjoni tal-propjeta' skond is-suq liberu u frank mill-1 ta' Jannar 2022;
2. Tordna test tal-mezzi mill-1 ta' Jannar tal-2022 fuq il-kerrej;

3. Jiddeċiedi fuq u jordna zieda tar-rata tal-kera pendenti s-smigh tar-rikors prezentat;
4. Jordna terminazzjoni tal-kirja f'kaz li l-kerrej ma jissodisfax il-kriterju tad-dħul u tal-kapital tat-test tal-mezzi msemmija taħt l-artikolu 12B tal- Kap 69 tal-Ligijiet ta' Malta;
5. Jiddikjara u jordna r-rata l-ġdida ta' kera li l-intimata u d-data minn mindu din ir-rata se tibda tkun applikata f'kaz li l-kriterji tad-dħul u tal-kapital tat-test tal-mezzi jkunu sodisfatti;
6. Jiddikjara u jordna l-kondizzjonijiet ġodda u/jew addizzjonali tal-kera lill-intimata u d-data minn mindu dawn ser jiġu applikabbli f'kaz li l-kriterji tad-dħul u tal-kapital test tal-mezzi jkunu sodisfatti.

Ra li l-intimata Doris Bonnici debitament notifikata pprezentat risposta fit-18 ta' Jannar 2023 li permezz taghha ecipiet li:

1. Illi hija l-inkwilina tal-fond numru 4 "Cambillajn", Triq San Frangisk, iz-Zejtun, taħt titolu validu ta' kera u skond id-dritt moghti lilha skont il-ligi;
2. Illi r-Rikkorrenti u/jew l-antekawza taghom dejjem irrikonoxxew it-titolu validu ta' kera tal-Eccipjenti u dejjem accettaw il-hlas tal-kera tul is-snin bil-kundizzjonijiet kif vigenti, inkluz ghalhekk l-ammont ta' kera dovut biz-zdidiet fil-kera a tenur tal-Artikolu 1531C tal-Kodici Civili (kap. 16 tal-ligijiet ta' Malta).
3. Illi hija dejjem hallset il-kera dovuta u dejjem wettqet l-obbligi taghha skont il-ligi;

4. Illi l-Eccipjenti ilha ghexieren ta' snin tokuppa l-fond de quo li jservi proprju bhala r-residenza ordinarja taghha taht titolu validu ta' kera, b'dan li l-kera dejjem thallset puntwalment u regolarment.

5. Bhala hsara ghas-suespost, l-Eccipjenti tirrileva li z-zieda ta 2% ma hijiex tassattiva izda diskrezzjonali ghal dan ir-rispettabli Bord, tant illi l-Artikolu 4A(2) tal-kap 69 tal-ligijiet ta' Malta jipprovdi li z-zieda fil-kera 'ma jeccedix' tali ammont, u kwindi jista' jkun inqas.

6. Bla pregudizzjoni ghas-suecceptit, u kif se jigi muri waqt it trattazzjoni tal-kawza, l-intimata tissodisfa i tikkwalifika ghat-test tal-mezzi stabbilit fir-Regolament dwar it-Tkomplija tal-kirja (kriterji ta' Test tal-Mezzi)mahruga taht l-Artikolu 1622^a tal-Kodici Civili u dan stante illi hija pensjonant u ma ghandha l-ebda proprjeta' ohra jew assi kapitali li jissuperaw il-limitu stabbilit fil-ligi. Ghaldaqstant l-intimata hija persuna li timmerita l-protezzjoni sociali biex ikollha akkomodazzjoni adegwata u xierqa ghad-dinjita' taghha;

7. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost l-Eccipjenti tishaq li hija m'ghandhiex tigi allokata b'ebda spejjez legali u gudizzjarji relattivi ghal dawn il-proceduri stante li hija dejjem adderixxiet ruhha mal-ligi nostrana u qatt u fl-ebda okkazjoni ma kisret kwalunkwe dispozizzjoni relattiva ghall-kirja residenzzjali odjerna u in kwistjoni.

8. Salv eccezzjonijiet ulterjuri li jistghu jigu trattati fil-mori tal-kawza;

Bl-ispejjez u bl-ingunzjoni tar-rikorrent minn issa ghas-subizzjoni.

Ra r-risposta tal-**Awtorita tad-Djar** (bhala intervenuta fil-kawza) li permezz tghaha wiegbet:

Illi l-atturi irridu qabel xejn jipprovaw it-titolu taghhom u li huma wahedhom huma s-sidien unici tal-fond. L-atturi ukoll ghandhom jipproducu u jesebixxu d-dikjarazzjonijiet causa mortis tad-defenuti awturi taghhom jekk dan il-fond gie ghand l-atturi b'wirt, jew kopja tal-kuntratt jekk gie akkwistat inter vivos..

Illi qabel xejn dan il-bord ghandu jikkonstata jekk l-Att XXIV tal-2021 ghandux jigi applikat ghal dan il-kaz.

Illi l-Awtorita ' tad-Djar giet notifikata f' din il-kawza bhala intervenuta fil-kawza a bazi tal-Att XXIV tal-2021; allura ukoll l-Awtorita' tad-Djar ghandha id-dritt li tippartecipa fil-kawza u jekk taghmel dan, taghmel hekk biss bhala intervenuta fil-kawza. U ghalhekk l-Awtorita' tad-Djar anke f' dan il-kaz ma ghandiex tbati l-ispejjez. U dan kollu purche jirrizulta li l-Att XXIV tal-2021 hu applikabbli ghal kaz in kwistjoni.

Illi il-periti mahtura bil-ligi ghandhom jaghtu il-valur tal-fond liberu u frank fis-suq miftuh imma kif ikun fl-1 ta' Jannar tas-sena li fih isir ir-rikors. Mela il-valur irrid isir tal-fond li hemm kif qed jigi mikri u mhux kif jista' jigi svillupat. Kieku ried hekk il-legislatur kien jghid hekk.

Illi jigi rilevat li f'kaz li l-inkwilin tissodisfa it-test tal-mezzi impost bil-ligi allura il-kera ghandha tigi fissata f'ammont ta' mhux aktar minn 2% tal-valur tal-propjeta u dan skont l-Art 4A tal-kap 69, jew Art 12B tal-kap 158.

Intant qed jigi anness Dok HA1 li jindika il-mod kif l-Awtorita' tad-Djar ser tkun qed tissussidja lill minn ikun jikkwalifika.

Illi jigi rilevat li l-inkwilin tkun tista' tibbenifika minn skema ta' sussidju tal-kera jekk tikkwalifika skont il-kondizzjonijiet tal-istess skema-fost dawn il-kondizzjonijiet hemm dik li l-inkwilin trid tkun qed tabita fil-fond bhala residenza ordinarja taghha.

Ra d-dokumenti pprezentati mir-rikorrenti.

Ra li r-rikors thalla ghas-sentenza.

Ikkunsidra

Mill-provi prodotti jirrizulta li l-fond inkwistjoni 4 "Cambillajn", Triq San Frangisk, iz-Zejtun huwa proprjeta' tar-rikorrenti.

Jirrizulta wkoll li l-intimata hija l-inkwilina tal-fond inkwistjoni.

Bhalissa l-kera li qiegħda tithallas hija fl-ammont €210 fis-sena.

Ikkunsidra ulterjorment

Mill-provi prodotti jirrizulta li l-intimata għandha 83 sena, għandha penzjoni u assistenza medika.

Il-Bord wara li ra d-dokumentazzjoni eżebita mill-intimata josserva li d-dhul taghha fil-perjodu rilevanti ma jeċċedix is-somma ta' €50,000 ai termini tar-Reg. 5(7) tal-Legislazzjoni Sussidjarja 16.11.

Jirrizulta li l-kapital huwa anqas mill-kapital indikat fir-Reg. 6(6) tal-Legislazzjoni Sussidjarja 16.11.

Il-Bord, wara li qies il-provi kollha, u li baqghu mhux kontradetti, huwa tal-fehma li l-intimata Doris Bonnici għandha mezzi limitati u tissodisfa l-kriterji tad-dhul u tal-kapital tat-test tal-mezzi, skont ir-Regolamenti dwar it-Tkomplija tal-Kirja (Kriterji ta' Test tal-Mezzi).

Il-Bord ra wkoll ir-Relazzjoni tal-Membri Teknici tiegħu Periti Stephanie Cassar u Duncan Mifsud, li aċcedew il-fond mikri lill-intimata. Huma stmaw il-valur tal-proprjeta' fis-suq miftuħ fl-ammont ta' €310,000. Għalhekk, il-kera bir-rata massima ta' 2% tigi tammonta għal €6200 fis-sena.

Kemm qabel u anke wara l-introduzzjoni tal-Att l-aktar riċenti XXIV tal-2021, il-liġi tagħti lil dan il-Bord id-diskrezzjoni li jiddeċiedi fuq ir-rata, sa mhux aktar mill-massimu ta' 2%, li bih toġhla l-kera kontrollata. Sfortunatament, issa aktar minn qabel id-dhul fis-seħħ tal-Att l-aktar riċenti, il-liġi ma tistabilixxix ċar il-kriterji li l-Bord irid japplika fl-eżerċizzju ta' din id-diskrezzjoni mogħtija lilu.

Il-Bord jirreferi għas-sentenza fl-ismijiet **Gerald Camilleri et vs l-Avukat Generali et**² fejn il-Qorti Kostituzzjonali iggwidat lil dan il-Bord, inkwantu għall-Artikolu 12B tal-Kapitolu 158 kif ġej :

² Qorti Kostituzzjonali deciza fis-6 ta' Ottubru 2020

23. Il-fatt illi jista' jkun illi fis-suq hieles tista' ssib lil min jista' u huwa lest li jhallas b'kera daqs erbgħa fil-mija (4%) fis-sena ta' kemm jiswa l-fond mikri, ma jfissirx illi ma hemmx sezzjoni mdaqqsqa tal-popolazzjoni li ma tiflaħx thallas daqshekk, u għalhekk, meta tqis ukoll il-valur soċjali tal-akkommodazzjoni, jibqa' meħtieġ li jkun hemm forma ta' kontroll fuq iż-żjidiet fil-kera. F'suq tassew hieles il-prezz li jithallas għal oġġett jew servizz – fil-każ tallum il-kera – ma huwiex wieħed aritmetikament fiss, fis-sens li dejjem sejjer ikun bejn tlieta u nofs u erbgħa fil-mija (3.5-4%) iżda jiddependi mid-domanda u ddisponibilità, u għalhekk ma hemm xejn minqux fil-ġebel illi sid il-fond sejjer isib dejjem li jikrih b'kera ta' bejn tlieta u nofs u erbgħa fil-mija tal-valur kapitali.

---Omissis---

26. Dan qieħed jingħad bla ħsara għall-konsiderazzjoni – illi hija x'aktarx ta' natura ġenerali milli applikabbli speċifikament għal dan il-każ – illi, jekk huwa tassew minnu illi l-kera fis-suq fiż-żmien relevanti jkun bejn tlieta u nofs u erbgħa fil-mija (3.5-4%), ikun għaqli l-Bord li jiregola l-Kera illi, f'każijiet taħt l-art. 12B tal-Kap. 158, jiffissa kera li jkun eqreb lejn il-massimu milli lejn il-minimu li tagħti l-liġi biex tinzamm proporzjonalità raġonevoli bejn il-kera fis-suq u dak li tagħti l-liġi.

Il-Qorti Kostituzzjonali f'dan il-gudikat ikkunsidrat li jkun għaqli li l-kera kontrollat tkun eqreb lejn il-massimu ta' 2% tal-valur tal-fond liberu u frank, milli lejn il-minimu, pero' tat din il-gwida li kuntest 'jekk huwa tassew minnu illi l-kera fis-suq fiż-żmien relevanti jkun bejn tlieta u nofs u erbgħa fil-mija (3.5-4%)'.

Fis-sentenza mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali fl-ismijiet **Anthony Cesareo pro et noe et vs L-Avukat Ġenerali et**³, il-Qorti kienet qiegħda wkoll tikkunsidra l-artikolu 12B tal-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta' Malta qabel l-introduzzjoni tal-Att XXIV tas-sena 2021. Il-bran li se jiċċita issa dan il-Bord huwa relevanti billi jikkonferma li l-Bord li Jirregola l-Kera għandu jikkunsidra jersaq lejn il-massimu. Il-Qorti qalet :

24. Li hu relevanti għall-għanijiet tal-kwistjoni preżenti hu illi l-kera kif miżjud mill-Bord li Jirregola l-Kera huwa anqas min-nofs tal-kera fis-suq, u għalhekk huwa anqas minn kemm kellu jkun meta meqjusa l-kriterji ta' Cauchi. Fil-fatt għall-ewwel sentejn il-kera huwa ta' tlett elef u seba' mitt euro (€3,700) fis-sena. Il-bord qal li dan huwa wieħed fil-mija (1%) tal-valur kapitali tal-proprjetà. Fil-fatt huwa anqas; jekk il-proprjetà stmata li tiswa erba' mitt elf euro (€400,000) wieħed fil-mija jiġi erbat elef euro (€4,000) mhux tlitt elef u seba' mija (€3,700). L-istess għat-tieni sentejn. Il-bord għolla l-kera għal erbat elef, sitt mija u ħamsa u għoxrin euro (€4,625) fis-sena, li qal li huwa wieħed u kwart fil-mija (1.25%) tal-valur kapitali meta 1.25% jiġi ħamest elef euro (€5,000). L-istess ukoll għat-tielet sentejn. Il-bord għolla l-kera għal ħamest elef ħames mija u ħamsin euro (€5,500) fis-sena, li qal li huwa wieħed u nofs fil-mija (1.5%) tal-valur kapitali meta 1.5% jiġi sitt elef euro (€6,000).

25. Tassew illi l-liġi trid illi l-bord "iqis il-mezzi u l-età tal-kerrej u kwalunkwe piż sproporzjonat li huwa partikolari għal sid il-kera u jista' jistabbilixxi li kwalunkwe żieda fil-kera għandha tkun gradwali". Tassew ukoll illi jagħmel sens illi ż-żieda fil-kera tkun gradwali, sabiex il-bidla li l-kerrej ikollu jagħmel fit-tenur tal-ħajja tiegħu ma tkunx goffa f'salt u jkollu żmien jadatta ruħu, għax wara kollox dawn ma humiex biss deċiżjonijiet dwar ċifri iżda jolqtu wkoll lill-

³ 26 ta' Mejju 2021

bnedmin. Jibqa' l-fatt iżda illi, meta kellu s-setgħa li jgħolli l-kera sa tnejn fil-mija (2%) ta' kemm tiswa l-proprjetà, li jiġi tmint elef euro (€8,000) fis-sena, u għalhekk seta' għolla l-kera sa sitt elef euro (€6,000) fis-sena biex jissodisfa l-kriterju ta' Cauchi, il-bord kien x'aktarx "xħiħ" mas-sid bla ma fisser jekk kienx hemm raġunijiet partikolari fiċċirkostanzi tal-każ li jiġġustifikaw dan, u, anzi, osserva illi "hemm il-possibilità li jingħata sussidju mill-Awtorità tad-Djar", li jkun ifisser li l-kerrej jiflaħ iħallas kera oghla.

Imbagħad fil-kawza fl-ismijiet **Maria Pintley vs L-Avukat tal-Istat et**, il-Qorti Kostituzzjonali⁴ li trattat ukoll l-art 12B tal-Kapitolu 158 dik l-Onorabbli Qorti tenniet:

22. Dan apparti li m'hemm xejn x'izomm lill-Bord milli jiffissa r-rata ta' kera viċin ta' 2% tal-valur tal-fond meta jqis l-iskema li introduċa l-Govern għas-sussidju tal-kera f'residenzi mikrija qabel l-1 ta' Ġunju, 1995, u li biha jkopri l-parti l-kbira tal-awment fil-kera (ara f'dan ir-rigward sentenza Rik. Kost. 137/20/1 13 ta' din il-Qorti, Lorenza Zarb v. Carmelo Caruana et tat-30 ta' Ġunju, 2021, kif ukoll tagħrif dwar l-iskema fil-website tal-Awtorità tad-Djar)⁵

Il-Bord iqis li fil-każ odjern il-kera għandha tizzied. Ladarba l-inkwilina ssodisfat it-test tal-mezzi, hija m'għandix titkeċċa mill-fond.

Applikati dawn il-principji ġurisprudenzjali għall-fatti kif jirriżultaw f'dan il-każ, il-Bord iqis li tenut kont (i) tal-fatt li l-intimata hija

⁴ Deciża fl-1 ta' Diċembru 2021

⁵ Fil-każ ta' pensjonanti u nies li jgħixu bil-benefiċċju soċjali jkopri l-awment sa massimu ta' €10,000 fis-sena, filwaqt li fil-każ ta' min jaħdem bi qligħ id-differenza bejn 25% tal-qligħ u l-kera stabbilita mill-Bord sa massimu ta' €10,000.

pensjonanta; (ii) id-dhul u l-kapital tagħha li huma limitati, (iii) l-ammont tal-kera li ilha tithallas lir-rikorrenti li hija waħda rrizorja (iii) il-valur tal-fond liberu u frank; (iii) is-sottomissjonijiet tal-Awtorita' tad-Djar dwar il-proċedura ta' għoti ta' beneficiċċju fuq il-kera mħallsa minn inkwilini li se tibda tithaddem mill-istess Awtorita'⁶; (iv) il-ġurisprudenza surriferita; (v) il-htieġa li jintlaħaq bilanċ proporzjonali bejn id-dritt tas-sid li jirċievi kera xierqa għall-fond li jappartjeni lilu u li jkun soġġett għal restrizzjonijiet għal finijiet soċjali, il-kera tal-fond mertu tal-kawża f'dan il-każ għandu joghla u jizdied għal 1.5% tal-valur fis-suq miftuħ, u għalhekk il-kera għandha tizdied għal erbat elf u sitt mija u hamsin Euro (€4650) fis-sena, pagabbli nkwantu għal elf, mija u tnejn u sittin Euro u hamsin centezmu (€1162.50) kull tlett xhur bil-quddiem.

Il-Bord qiegħed jordna li ż-żieda fil-kera għandha tkun b'effett mid-data tas-sentenza u dan in linea wkoll ma' dak deċiż mill-Qorti tal-Appell fis-sentenza fl-ismijiet **Alessandra Radmilli vs Marion Pace Bonello et**⁷, fis-sens li l-Bord għandu d-diskrezzjoni minn meta jordna l-awment.

Decide

Għar-raġunijiet kollha fuq mogħtija, dan il-Bord qiegħed jiddisponi mit-talbiet tar-rikorrenti u mill-eċċezzjonijiet tal-intimata billi :

⁶ Gie spjegat lill-Bord kif l-Awtorita tad-Djar bi hsiebha timxi fl-għoti tal-benefiċċju permezz ta' Dok HA1 a fol x u x tal-proċess

⁷ App Nru: 242/2018 deciza fis-17 ta' Frar 2021

Jilqa' l-ewwel, tieni, tielet, hames u sitt talba billi qieghed jigi deciz li l-intimata Doris Bonnici tissodisfa l-kriterji tad-dhul u tal-kapital tat-test tal-mezzi u jiddikjara u jiddeciedi li l-kera tal-fond numru (4) gia bin-numru (15) Cambillajn Triq San Frangisk iz-Zejtun ghandha tizdied u ghalhekk tigi riveduta u ghandha tkun fl-ammont erbat elef u sitt mija u hamsin Euro (€4650) fis-sena, pagabbli nkwantu ghal elf, mija u tnejn u sittin Euro u hamsin centezmu (€1162.50) kull tlett xhur bil-quddiem u dan b'effett mid-data ta' din is-sentenza u ghalhekk jordna lill-intimata thallas l-ammont ta' kera hekk kif stabilit lill-istess rikorrent;

Jichad ir-raba' talba tar-rikorrenti;

U konsegwentement jilqa' l-ecczezjonijiet tal-intimata Doris Bonnici safejn mhux inkompatibbli ma' dak hawn deciz.

Kull parti ghandha tbatu l-ispejjez taghha f'din il-kawza. L-ispejjez tal-Awtorita' intervenuta bla taxxa bejn il-partijiet.

Dr Joseph Mifsud
Magistrat

Ylenia Spiteri
Deputat Registratur